

Know-how report XVI.

6. ledna 2021

Zdroje:

- Právní rozhledy č. 22/2020, 23-24/2020 (PR)
- Soudní rozhledy č. 11-12/2020 (SR)
- Bulletin advokacie č. 10, 11, 12/2020 (BA)
- Aktuality na stránkách Ústavního soudu ČR
- Petr Bezouška (Facebook)

Disclaimer: Tento dokument je určen výhradně pro interní potřeby zpracovatele, kterým je advokátní kancelář Bříza & Trubač. Zpracovatel žádným způsobem neodpovídá za obsah tohoto dokumentu (tj. za formulaci právních vět, shrnutí ani komentář k jednotlivým soudním rozhodnutím) a obsah tohoto dokumentu nepředstavuje právní radu. Připomínky směřujte na kristian.leko@brizatrubac.cz.

BŘÍZA & TRUBAČ

IUDIKATURA

• Závazkové právo (a insolvence)

- [1] **I. ÚS 760/18 ze dne 30. 11. 2020** Vlastnické právo zaručené čl. 11 odst. 1 Listiny chrání i budoucí pohledávky věřitele vůči dlužníku, jestliže jsou dostatečně fakticky i právně identifikovatelné. Zajišťovací funkce zástavního práva u budoucích pohledávek vzniká okamžikem vzniku zástavního práva. S ohledem na to v případě, že je na dlužníka vyhlášen konkurz (případně insolvence), je třeba vykládat příslušná zákonná ustanovení tak, že s řádně přihlášenými pohledávkami naplňujícími dané podmínky je spojeno právo věřitele na oddělené uspokojení i tehdy, pokud tato (budoucí) pohledávka dospěje (stane se splatnou) v období dvou měsíců před prohlášením konkurzu či po jeho zahájení.

ÚS tímto rozhodnutím zrušil rozhodnutí R 26/2015 civ. (29 Cdo 4340/2011), které se týkalo zajištění budoucí pohledávky (např. z bankovní záruky) zástavním právem k nemovitosti. NS tvrdil, že takové zajištění nevzniká zápisem vkladu do KN, ale až v okamžiku vzniku zajištěné pohledávky, a proto vznikne-li pohledávka až po prohlášení konkurzu, není banka zajištěným věřitelem, i kdyby nakrásně její zástavní právo bylo v katastru nemovitostí zapsáno již několik let před prohlášením konkurzu. I přes kritiku doktríny NS na těchto závěrech trval, a tak musel zasáhnout ÚS. Ten v nálezu píše mj. o svévoli ve výkladu podaném Nejvyšším soudem, o nespravedlivých důsledcích jeho právního názoru a o absurdní situaci, kterou rozhodnutí vyvolává. (Petr Bezouška, 8. 12. 2020)

• Koronavirus

- [2] **Pl. ÚS 21/20 ze dne 16. 12. 2020** Ústavní soud zamítl návrh skupiny senátorů na zrušení zákonů odkládajících placení nájmu kvůli opatřením spojeným s epidemií koronaviru. ÚS provedl test proporcionality, ve kterém posuzoval, zda byl v případě napadených zákonů naplněn předpoklad existence veřejného zájmu, a dále vztah přiměřenosti vůči sledovanému legitimnímu cíli, kterým je ochrana důstojného života ve smyslu základních sociálních a existenčních podmínek nájemců bytových prostor a prostor sloužících k podnikání. Dospěl přitom k závěru, že napadená právní úprava v testu proporcionality obstojí.

• Nemovitosti

- [3] **22 Cdo 1641/2020 ze dne 23. 9. 2020 (SR 11-12/2020, s. 363)** Podílový spoluvlastník opomenutý při rozhodování o nikoliv neodkladné záležitosti má naléhavý právní zájem na určení, že rozhodnutí většinového spoluvlastníka (většinových spoluvlastníků) nemá vůči němu právní účinky.
- [4] **22 Cdo 1101/2020 ze dne 24. 6. 2020 (PR 22/2020, s. 798)** Přenechávání bytů v nástavbě či vestavbě, zatížené věcným břemenem ve prospěch družstva, které jsou v nájmu členů družstva, k užívání dalším osobám (podnájem bytů), obzvláště opakované a současně krátkodobé, může být realizováno takovým způsobem, že vede k narušení poměrů v domě a brání jeho řádnému užívání; v konkrétních podmínkách může vést k závěru o založení podmínek pro zrušení uvedeného věcného břemene za přiměřenou náhradu (§ 1299 odst. 2 OZ).
- [5] **10 As 200/2020-32 ze dne 14. 07. 2020 (BA 12/2020, str. 64)** Z ustanovení § 63 odst. 2 katastrálního zákona nelze vyvozovat důsledky pro otázku dočasnosti či trvalosti stavby ve smyslu stavebněprávním.

• Bezdůvodné obohacení a náhrada škody

- [6] **28 Cdo 527/2020 ze dne 10. 7. 2020 (SR 11-12/2020 s. 366)** Osobě omezené na svéprávnosti může vzniknout závazek k vydání bezdůvodného obohacení ve smyslu § 2991 OZ, a to i v případě, že předmětný majetkový prospěch získala na základě smlouvy stížená neplatností právě pro nedostatek svéprávnosti jednatelce podle § 581 OZ.

BŘÍZA & TRUBAČ

- [7] **25 Cdo 705/2019 ze dne 23. 3. 2020 (SR 11-12/2020 s. 371)** I v poměrech založených OZ musí být nárok na náhradu tvrzené nemajetkové újmy, která údajně byla způsobena výkonem veřejné moci, uplatněn proti státu, nikoliv vůči osobě, která vyvolala nepříznivý zásah do osobnostní sféry poškozeného v rámci činnosti sledující plnění služebních či pracovních úkolů při výkonu pravomocí orgánu státu. (Pouze tehdy, představovalo-li by počínání konkrétní osoby tzv. exces vybočující z plnění úkolů státu, mohla by nastoupit odpovědnost přímo této osoby.)
- [8] **I. ÚS 922/18 ze dne 7. 12. 2020** Obecné soudy pochybily, když při aplikaci zákona o odpovědnosti státu dostatečně nezohlednily konkrétní povahu či charakter výdělečné činnosti stěžovatele (kominíka) a nahlížely na jeho činnost jen v úzkém slova smyslu, kdy dochází k realizaci konkrétní smlouvy či konkrétní zakázky. Činnost podnikatele je přitom nepochybně širší a zahrnuje i činnosti, které nesměřují k bezprostřednímu dosažení zisku, ale které se následně projeví v podnikatelském výsledku jako takovém. Požadavky kladené soudy na prokázání ušlého zisku musí být přiměřené konkrétní činnosti konkrétního poškozeného.

• Pracovní právo

- [9] **21 Cdo 778/2020 ze dne 22. 9. 2020** Přestože zaměstnavatel nepožádal odborovou organizaci o předchozí souhlas s výpovědí z pracovního poměru zaměstnance, nelze ji jen z tohoto důvodu považovat za neplatnou, pro nesplnění podmínky, že to smysl a účel zákona vyžaduje. Nelze totiž přehlédnout, že se odborová organizace k zamýšlené výpovědi zaměstnance vyjádřila tak, že „s tímto návrhem nesouhlasí“. I když chybí žádost odborové organizaci o předchozí souhlas s výpovědí z pracovního poměru (ve smyslu § 61 odst. 2 zákoníku práce), nepochybně zde je nesouhlasné stanovisko odborové organizace s tímto záměrem.

• Rodinné právo

- [10] **III. ÚS 474/20 ze dne 18. 11. 2020** Při rozhodování o zpětném snížení výživného dětem nelze zasahovat do splatnosti dříve splatného dluhu na výživném v té části, ve které soud tuto výši výživného uznává pro dané období jako oprávněnou.
- [11] **22 Cdo 1205/2019 ze dne 28. 04. 2020 (SR 10/2020 s. 325)** – Vypořádává-li soud SJM zaniklé (zrušené či zúžené), je třeba zásadně vyjít z obvyklé ceny věci v době rozhodování soudu stanovené s ohledem na stav této věci k okamžiku vypořádání SJM. Při určení ceny věci tvořící součást vypořádávaného SJM je rozhodující cena obvyklá.

• Daně

- [12] **Vikingo Fővállalkozó, C-610/19 ze dne 3. 9. 2020** Směrnici o společném systému DPH je třeba vykládat tak, že nelze odpírat daňovému subjektu nárok na odpočet daně odvedené na základě pořízení zboží s odůvodněním, že faktury týkající se těchto nákupů nelze považovat za věrohodné, jelikož (1) vystavitel těchto faktur uvedené zboží nemohl kvůli nedostatku potřebných materiálních a lidských zdrojů vyrobit ani dodat, a toto zboží tedy bylo ve skutečnosti pořízeno od jiné osoby, jejíž totožnost nebyla určena, (2) nebyly dodrženy vnitrostátní právní předpisy v oblasti účetnictví, (3) dodavatelský řetězec, jenž vedl k uvedeným nákupům, nebyl ekonomicky opodstatněný a (4) u některých předchozích plnění, které byly součástí tohoto dodavatelského řetězce, se vyskytly nesrovnalosti. K takovému odepření lze přistoupit pouze tehdy, je-li prokázáno, že se daňový subjekt podílel na daňovém úniku anebo věděl nebo měl vědět, že jsou uvedena plnění součástí daňového úniku, jehož se dopustil vystavitel faktur nebo jakýkoliv jiný subjekt vystupující na předcházejícím stupni řetězce.

*Jde o pokračování linie judikatury SDEU ve věcech Maks Pen (C-18/13), Stehcamp (C-277/14) nebo Signum Alfa Sped (C-446/15), dle kterých není možné odepřít odpočet v případě pochybnosti o tom, kdo reálně zdanitelné plnění uskutečnil, pokud zároveň není prokázána vědomá účast na podvodu. O tuto linii judikatury se opírá čtvrtý senát NSS ve věci **Stavitelství Melichar** (4 Afs 58/2017-78), které oponuje rozšíření senát ve věci **Kemwater** a položil předběžnou otázku (1 Afs 334/2017-54).*

BŘÍZA & TRUBAČ

[13] **2 Afs 297/2019-40 ze dne 22. 12. 2020** Ze samotné skutečnosti, že cena reklamní služby byla 3,4 násobně navýšena oproti obvyklé ceně srovnatelné služby, vyplývá pouze neobvyklost výše ceny plnění. To však nic nevypovídá o tom, že by snad daňový subjekt věděl, že jde o cenu neobvyklou, ani že o tom vědět měl. Pro závěr o vědomosti zapojení daňového subjektu do daňového podvodu může být podstatné, zda pro něj byl z hlediska cash-flow výdaj v milionové výši citelný, anebo zda šlo o běžný výdaj, který si mohl čas od času dovolit vynaložit, aniž provedl důkladné posouzení návratnosti takové investice v poměru k ceně plnění.

[14] **1 Afs 315/2020-27 ze dne 15. 12. 2020** Procesní vada při zahájení daňové kontroly v podobě absence zmocnění osoby, která za daňový subjekt jednala (daňová kontrola byla zahájena rozšířením již běžící daňové kontroly a správce daně komunikoval se zástupkyní daňového subjektu, která neměla na „nová“ zdaňovací období plnou moc), neměla na zákonnost dodatečného platebního výměru, neboť se nijak negativně nedotkla práv daňového subjektu.

NSS připomněl konstantní judikaturu, že ne každé procesní pochybení má nutně vliv na zákonnost rozhodnutí, které z řízení vzešlo. O vadu řízení, jež by mohla mít vliv na zákonnost napadeného rozhodnutí, se nejedná, lze-li dovést, že by výrok rozhodnutí byl stejný, i pokud by k vadě řízení vůbec nedošlo. Taková vada nemusí mít vliv ani na zákonnost stanovení daně (č. 3888/2019 Sb. NSS) nebo přerušování lhůty pro stanovení daně zahájením daňové kontroly (č. 4005/2020 Sb. NSS).

[15] **3 Afs 155/2019-40 ze dne 15. 12. 2020** § 254 odst. 2 DŘ totiž upravuje nikoli jen (zvláštní) daňovou sazbu (ve dvojnásobné výši oproti standardní sazbě) za neoprávněným vymáháním v daňové exekuci. Stanoví též úrokové období, neboť daňovému subjektu náleží úrok o zvláštní sazbě za dobu neoprávněně vedeného exekučního řízení – tedy přirozeně od jeho zahájení dle § 178 odst. 1 DŘ po celou dobu řízení až do jeho pravomocného skončení.

NSS zde překonal právní názor OFŘ (též T. Rozehnal, Daňový řád, 2019, str. 441), že tento sankční úrok daňovému subjektu náleží až ode dne vymožení (uhrazení) neoprávněně vymáhané daně. NSS také zdůraznil, že tento sankční úrok je třeba chápat jako kompenzaci pro daňový subjekt narážující mu následky způsobené takovým (intenzivnějším) postupem správce daně.

[16] **10 Afs 228/2019 ze dne 26. 11. 2020** Žádost o mezinárodní spolupráci při správě daní podaná ve věci, v níž správce daně zkoumá oprávněnost výdajů na reklamu, staví lhůtu pro stanovení daně jen tehdy, pokud může přinést odpověď na otázku, kdo reklamu zhotovil a umístil.

NSS navázal na judikaturu, podle níž musí např. dožádání směřovat ke zjištění pro věc podstatných skutkových okolností, aby mělo účinky předvídané zákonem (č. 2527/2012 Sb. NSS) nebo že přerušování prekluzivní lhůty nemůže způsobit jakýkoliv úkon správce daně, nýbrž pouze takový, který směřuje k vyměření daně nebo k jejímu dodatečnému stanovení (2 Afs 35/2009-124).

[17] **I. ÚS 1251/17 ze dne 24. 11. 2020** Zadržování celé, tj. i nesporné částky nárokovaného nadměrného odpočtu DPH ze strany správce daně je protiústavní, protože DŘ umožňuje správci daně prověřovat před vyměření daně pouze tu část plnění, o níž existují důvodné pochybnosti; nedává mu však pravomoc zadržovat nespornou část nadměrného odpočtu odvozenou od těch zdanitelných plnění, jež jako nesporná nemohou být předmětem prověřování. DŘ sice výslovně neumožňuje nakládat s nespornou částkou odděleně od částky sporné; rovněž však v žádném svém ustanovení neumožňuje zadržovat nespornou částku společně s částkou spornou.

ÚS rozhodoval ve věci společnosti Internet Mall a v nálezu potvrdil již ustálenou judikaturu ve věcech Kovové profily (II. ÚS 819/18) a AGROBET CZ (C-446/18, 1 Afs 271/2017-191). S účinností od 1. 1. 2021 problém řeší nový institut zálohy na daňový odpočet (§ 174a, 174b DŘ).

• Procesní právo

[18] **10 As 181/2019-63 ze dne 30. 6. 2020 (BA 12/2020, str. 62)** Kasační stížnost, která beze změny opakuje žalobní tvrzení a nijak nereaguje na argumentaci krajského soudu, je nepřípustná. Vyzývat stěžovatele k odstranění této vady není v takové situaci třeba.

BŘÍZA & TRUBAČ

9 Afs 254/2019-26 ze dne 10. 12. 2020 Kasační stížnost, která pouze obecně deklaruje nezákonnosti, neopírá se o žádné skutkové ani právní důvody a nereaguje na argumentaci krajského soudu, je nepřípustná. Nebyl přitom prostor pro výzvu k odstranění vad, neboť kasační stížnost nebyla blanketní, pouze obsahovala námitky, které byly nepřípustné nebo které nebylo možné podřadit pod kasační důvody podle § 103 odst. 1 SŘS.

NSS zdůraznil, že řízení o kasační stížnosti je ovládáno dispoziční zásadou, takže je na stěžovateli, aby řádně vymezil její důvody. Ty přitom musí především směřovat vůči rozhodnutí krajského soudu a nepostačuje, pokud stěžovatel jen „překlopí“ správně žalobu do kasační stížnosti. NSS též uvedl, že § 109 odst. 1 SŘS slouží soudu k tomu, aby zajistil doplnění blanketních kasačních stížností, nikoliv k tomu, aby soud po obdržení podání formálně splňujícího všechny náležitosti kasační stížnosti podle § 106 odst. 1 SŘS vedl stěžovatele zastoupeného právním profesionálem k tomu, aby jeho podání naplnilo smysl kasační stížnosti, který přitom jasně plyne ze zákona. Jen výjimečně je přípustné odkázat na část žalobní argumentace, která je použitelná i pro řízení před NSS (2 As 43/2005-79).

[19] III. ÚS 402/20 ze dne 30. 11. 2020 Nelze pohlížet na závěr Nejvyššího soudu o neúčelnosti nákladů vynaložených na uplatnění standardního procesního práva vyjádřit se k dovolání jinak než jako na závěr absurdní. NS tím sankcionoval účastníka řízení za to, že byl v dovolacím řízení aktivní a hájil svá práva, přičemž jeho vyjádření bylo podrobnou argumentací ve prospěch nepřípustnosti dovolání a současně reakcí na další dovolací důvody pro případ, že by se NS s názorem o nepřípustnosti dovolání neztotožnil.

[20] III. ÚS 1255/18 ze dne 18. 11. 2020 Byl-li poškozenému jím uplatněný nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích alespoň zčásti přiznán, má v rámci náhrady nákladů nárok na úhradu nákladů vzniklých přibráním zmocněnce. Podmínkou však je, že musí jít o náklady „účelně“ vynaložené. Přitom je třeba hodnotit jak potřebnost jednotlivých úkonů právní služby, tak i přiměřenost výše sazby za úkon, jakož i přiměřenost celkové výše nákladů vůči celkové částce přiznané poškozenému na náhradě újmy.

[21] II. ÚS 1866/20 ze dne 1. 9. 2020 (SR 11-12/2020 s. 354) Splňuje-li účastník řízení zákonem stanovené předpoklady pro ustanovení zástupce a požádá-li o ustanovení konkrétní osoby svým zástupcem, přičemž tuto žádost opře o rozumné a věcně oprávněné důvody, pak soud zpravidla takové žádosti vyhoví. Pokud soud takové žádosti účastníka o ustanovení konkrétního zástupce nevyhoví, je povinen své rozhodnutí přezkoumatelným způsobem odůvodnit.

Nález do značné míry recipuje přístup, který ve své judikatuře ve vztahu k dané problematice razí NSS (7 Azs 24/2008-142, č. 1995/2010 Sb. NSS). V oblasti civilního procesu je tedy dle ÚS vhodné, aby soudy postupovaly obdobně jako v případech správního soudnictví.

[22] I. ÚS 865/20 ze dne 7. 12. 2020 Vrchní soud v Praze pochybil, když se v situaci, kdy stěžovatelka apelovala na eurokonformní výklad nařízení vlády, nezabýval hlouběji tím, zda by v dané věci neměl položit předběžnou otázku. Současně se ani nezabýval tím, zda jsou naplněny důvody, pro které tuto otázku předložit nemusí (k tomu např. II. ÚS 2504/10). Takový postup považuje ÚS za svévolný a tudíž porušující pravidla spravedlivého procesu.

[23] II. ÚS 2522/19 ze dne 17. 12. 2020 Přípustné je i dovolání, směřující proti rozhodnutí odvolacího soudu, které závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe SDEU. Jestliže pak Nejvyšší soud nepředložil SDEU předběžnou otázku ohledně aplikace jeho judikatury na projednávanou věc, ale vlastním výkladem právní názor SDEU zúžil tak, že se na věc účastníka řízení nevztahoval, zasáhl tím do pravomoci SDEU vykládat unijní právo a porušil právo na zákonného soudce.

• Exekuce

[24] 20 Cdo 2240/2020 ze dne 7. 9. 2020 (SR 11-12/2020 s. 360) Přichází-li v úvahu, že dluh z exekučního titulu by bylo možné uspokojit i ze SJM nebo z nyní již výlučného majetku manžela povinného, exekuční soud se při posouzení, zda je dán důvod pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. e) OSŘ, nespokojí pouze se zjištěním nemajetnosti na straně povinného.

BŘÍZA & TRUBAČ

[25] 20 Cdo 1858/2020 ze dne 4. 8. 2020 (SR 11-12/2020 s. 361) Exekuci vykonatelného rozhodnutí soudu lze zastavit nebo exekuční návrh zamítnout pouze v rozsahu, v němž je namísto uzavřít, že exekučním titulem přiznané a nyní vymáhané plnění již odporuje právním zásadám demokratického právního státu. Nejde přitom o věcný přezkum exekučního titulu (například mravnosti přisouzeného plnění z pohledu hmotného práva) v exekučním řízení, ale o zkoumání, do jaké míry je v daném případě nepřípustné, aby exekuční titul byl zcela nebo zčásti (například ohledně celého příslušenství) naplněn.

NS navázal na usnesení 20 Cdo 1655/2020, ve kterém rozhodl, že shledá-li exekuční soud po provedení testu přiměřenosti neústavní (nepřiměřenou) výši úroků z prodlení, je povinen stanovit výši úroků z prodlení, kterou lze s ohledem na komplexní povahu daného závazku považovat za ústavní (přiměřenou), a ve zbylé části exekuci podle § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ zastavit. V tomto usnesení zároveň NS zdůraznil, že je-li exekučním titulem pravomocný a vykonatelný rozsudek, nemůže exekuční soud shledat jako u rozhodčího nálezu, že jde o součást celkového „obchodního konstruktů“ poškozujícího zájmy povinného (20 Cdo 4022/2017), neboť jde o exekuční titul vydaný nezávislým a nestranným orgánem veřejné moci. V takovém případě se nezkoumá, zda je exekuční titul v souladu s hmotným právem, ale to, jestli jeho exekuce za aktuálních okolností, s přihlédnutím k osobám oprávněného a povinného a ke vzniku exekučního titulu a vzhledem k tomu, co přesně (kolik) má být vykonáno, je či není v souladu se základním vnímáním spravedlnosti a přiměřenosti demokratického právního státu. Pokud ano, tak nelze těmto právům poskytnout ochranu a je dán důvod pro odepření výkonu exekučního titulu v kterékoliv fázi exekučního řízení, a to i z moci úřední.

- **Azylové právo**

[26] I. ÚS 945/20 ze dne 21. 12. 2020 Neposoudily-li správní soudy při přezkumu rozhodnutí o zrušení povolení k trvalému pobytu existenci skutečného, aktuálního a dostatečně závažného ohrožení některého základního zájmu společnosti v souladu s požadavky práva EU, nýbrž automaticky vycházely pouze z předchozího odsouzení za trestný čin, postupovaly v rozporu Ústavou a porušily tím právo stěžovatele na soudní ochranu.